

**An appeal by participants of the history congress
"Rethinking Ukraine and Europe:
New Challenges for Historians"**

Vilnius, 17.09.2023.

With the Russian invasion of Ukraine in February 2014, followed by Russia's full-scale war against Ukraine in 2022, it has become clear that the historiography and historical knowledge taught in schools, especially in European Union countries, regarding the history of Ukraine and other Central and Eastern European countries, show many deficits. That is why it is so important in modern Europe to have an open dialogue about history in order to eliminate existing gaps in knowledge, to unite rather than divide.

The period 1989-1991 was a turning point in the history of Europe. It brought the recovery of an independent state existence by nations living under Soviet domination. At the same time, it laid the groundwork for a dialogue between historians from different regions of Europe, including countries divided by the difficult history and conflicts of the past. An example of this can be found in the publications of the Institute of Central and Eastern Europe in Lublin from the turn of the 20th and 21st centuries, also used in university education, which contain innovative approaches to, among other things, the history of Ukraine, Belarus, and Poland, reconciling national narratives with the presentation of the common past of the neighboring countries. As a spectacular success in international textbook dialogue in Europe, one can mention the *Joint History Project* (1999-2019), which involved both EU countries from Southeastern Europe and countries from the region applying to join the EU. Other examples include the German-French textbook *Histoire/Geschichte* (2006-2011) and the Polish-German textbook series *Europe. Our History / Europa - Unsere Geschichte* (2012-2020). Today, they are a source of inspiration for other international educational projects in Europe.

Participants in the historians' congress "Rethinking Ukraine and Europe: New Challenges for Historians" call for rethinking how to present and teach European history. Our goal is to overcome the division of Europe that still exists in the minds of most Europeans, including politicians, journalists, and intellectuals. This division is based on identifying the core of Europe with Western Europe and overlooking the achievements, traditions, and culture of Central and Eastern European countries, among others.

In doing so, we believe that political will is needed to support efforts for sustained dialogue and the search for understanding not only between historians from Western and Central and Eastern Europe, but also between historians in Central and Eastern Europe itself. It is vital to present a multi-perspective approach in our attempts to present and teach history. It should include evaluations of the same phenomena, events, figures, and historical processes from different national points of view. In doing so, it is important to make a thorough deconstruction of the new imperial Russian textbook narrative and colonial rhetoric, which seeks to replace the history of Ukraine and other nations rebuilding their statehood after the collapse of the Soviet Union with the history of Moscow Rus and the Russian Empire. There is also a need for joint multilateral research and educational projects, as well as an infrastructure that builds trust in the dialogue between historians, didacticists and history teachers from different countries of Central and Eastern Europe. Dissemination of knowledge about "best practice examples" from bilateral and multilateral initiatives that have been carried out so far may be helpful in their implementation.

Congress participants call for a constructive approach to these new challenges by intensifying cooperation even further and urge partners from both Western and Central and Eastern Europe in the fields of science, education policy, and civil society to mobilize all possible resources and support long-term cooperation on multilateral projects. Only these can help overcome divisions and lead to building a common European future.

**Звернення учасників історичного конгресу
„Переосмислення України та Європи:
Нові виклики для істориків“**

Вільнюс, 17.09.2023

Російське вторгнення в Україну, у лютому 2014 року, а потім, - початок повномасштабної війни Росії проти України у 2022 році, спричинили низку викликів перед історіографією та історичною дидактикою країн Європейського Союзу щодо висвітлення історії України та інших країн Центральної й Східної Європи. Саме тому, в сучасній Європі так важливо вести відкритий діалог між народами про історію, щоб усунути існуючі прогалини в знаннях, об'єднувати, а не роз'єднувати.

Період 1989-1991 років став переломним в історії Європи. Він приніс відновлення незалежної державності народам, що перебували під впливом радянського режиму. Більше того, це створило підґрунтя для діалогу між істориками з різних регіонів Європи, включно з країнами, котрі розділені складною історією та конфліктами минулого. Прикладом цього є публікації Інституту Центрально-Східної Європи в Любліні, які були здійснені на рубежі ХХ-ХХІ ст. і використовуються в університетській освіті та містять інноваційні підходи до розгляду історії України, Білорусі та Польщі, поєднуючи тим самим національні наративи з представленням спільного минулого сусідніх країн. Успішним прикладом успіху європейського діалогу задля розробки підручників був проект "Спільна історія" (1999-2019 рр.), в якому брали участь як країни, члени ЄС, із Південно-Східної Європи, так і країни регіону, що претендують на вступ до Євросоюзу. Іншими показовими прикладами є німецько-французький підручник «Histoire/Geschichte» (2006-2011) та польсько-німецька серія підручників «Our history – Europa – unsere Geschichte» (2012-2020). Сьогодні вони є джерелами натхнення для інших міжнародних освітніх проектів у Європі.

Учасники конгресу істориків "Переосмислення України та Європи: нові виклики для істориків" закликають до переосмислення того, як представляти й навчати європейської історії. Наша мета - подолати поділ Європи, який досі існує у свідомості більшості громадян ЄС, включаючи політиків, журналістів та інтелектуалів. Цей поділ базується на ототожненні ядра Європи із Західною Європою та ігноруванні досягнень, традицій і культури, зокрема, країн Центральної та Східної Європи.

Разом з тим, ми вважаємо, що необхідна політична воля для підтримки зусиль, котрі спрямовані на сталий діалог і пошук порозуміння не лише між істориками із Західної та Центрально-Східної Європи, але й, зокрема, поміж істориками з країн Центрально-Східної Європи. У наших спробах представляти й викладати історію важливо застосовувати багатоперспективний підхід, котрий має включати оцінку тих самих явищ, подій, постатей та історичних процесів з різних національних точок зору. При цьому важливо здійснити ґрунтовну деконструкцію сучасного імперського російського підручкового нарративу та колоніальної риторики, яка намагається замінити історію України та інших народів, які відновлювали свою державність після розпаду Радянського Союзу, історією Московської Русі і російської імперії. Існує також потреба для розвитку діалогу й довіри між істориками, дидактами і вчителями історії з різних країн Центральної та Східної Європи через реалізацію спільних багатосторонніх дослідницьких і освітніх проектів та створення сприятливих умов задля їх практичної імплементації. Допомогти цьому може поширення знань про "приклад найкращого досвіду" з двосторонніх і багатосторонніх ініціатив, які вже реалізовані на цей час.

Учасники конгресу закликають до конструктивного підходу для реалізації цих нових викликів шляхом подальшої інтенсифікації співпраці та звертаються до партнерів у сфері науки, освітньої політики та громадянського суспільства, як із Західної, так і з Центральної та Східної Європи, мобілізувати всі можливі ресурси та підтримувати довгострокову співпрацю для багатосторонніх ініціатив. Тільки це може допомогти подолати розбіжності і привести до спільного європейського майбутнього.

**Istorijos kongreso dalyvių kreipimasis
„Permaštyti Ukrainą ir Europą:
Nauji iššūkiai istorikams“**

Vilnius, 2023 09 17.

2014 m. vasarį Rusijai įsiveržus į Ukrainą, o 2022 m. Rusijai pradėjus plataus masto karą prieš Ukrainą, tapo aišku, kad istoriografija ir istorinės žinios apie Ukrainos ir kitų Vidurio ir Rytų Europos šalių istoriją, ypač Europos Sąjungos šalių mokyklose, turi daug trūkumų. Štai kodėl šiuolaikinėje Europoje taip svarbu vesti atvirą dialogą apie istoriją, kad būtų pašalintos esamos žinių spragos, kad būtų galima vienyti, o ne skaldyti.

1989-1991 m. laikotarpis buvo lūžio taškas Europos istorijoje. Jo metu tautos, gyvenusios sovietų valdžioje, atgavo nepriklausomą valstybės egzistenciją. Kartu šis lūžis padėjo pagrindus dialogui tarp istorikų iš įvairių Europos regionų, įskaitant šalis, kurias skiria sudėtinga praeities istorija ir konfliktai. To pavyzdys - Liublino Vidurio ir Rytų Europos instituto XX-XXI a. sandūroje išleisti leidiniai, naudojami ir universitetiniame mokyme, kuriuose, be kita ko, novatoriškai traktuojama Ukrainos, Baltarusijos ir Lenkijos istorija, derinant nacionalinius naratyvus su bendros kaimyninių šalių praeities pristatymu. Kaip įspūdinga tarptautinio vadovėlių dialogo sėkmė. Kaip įspūdingą tarptautinio dialogo dėl vadovėlių sėkmės pavyzdį Europoje galima paminėti jungtinį istorijos projektą (1999-2019 m.), kuriame dalyvavo ES šalys iš Pietryčių Europos ir šio regiono šalys, siekiančios įstoti į ES. Kiti pavyzdžiai - Vokietijos ir Prancūzijos vadovėlių serija Histoire/Geschichte (2006-2011 m.) ir Lenkijos ir Vokietijos vadovėlių serija Europa. Mūsų istorija / Europa - Unsere Geschichte (2012-2020 m.). Šiandien jie yra įkvėpimo šaltinis kitiems tarptautiniams švietimo projektams Europoje.

Istorikų suvažiavimo dalyviai "Permaštyti Ukrainą ir Europą: Nauji iššūkiai istorikams" kviečia iš naujo permaštyti, kaip pristatyti ir mokyti Europos istorijos. Mūsų tikslas - įveikti Europos susiskaldymą, kuris vis dar egzistuoja daugumos europiečių, įskaitant politikus, žurnalistus ir intelektualus, sąmonėje. Šis skirstymas grindžiamas Europos branduolio tapatinimu su Vakarų Europa ir nekreipiant dėmesio į Vidurio ir Rytų Europos šalių, be kita ko, pasiekimus, tradicijas ir kultūrą.

Todėl manome, kad reikia politinės valios, kad būtų remiamos pastangos palaikyti nuolatinį dialogą ir ieškoti supratimo ne tik tarp Vakarų ir Vidurio bei Rytų Europos istorikų, bet ir tarp Vidurio ir Rytų Europos istorikų. Labai svarbu, kad mūsų pastangos pristatyti ir mokyti istorijos būtų grindžiamos įvairiomis perspektyvomis. Jis turėtų apimti tų pačių reiškinių, įvykių, veikėjų ir istorinių procesų vertinimus iš skirtingų nacionalinių pozicijų. Tai darant svarbu nuodugniai dekonstruoti naująjį imperinį Rusijos vadovėlinį naratyvą ir kolonijinę retoriką, kuria siekiama pakeisti Ukrainos ir kitų tautų, atkuriančių savo valstybingumą po Sovietų Sąjungos žlugimo, Maskvos Rusijos ir Rusijos imperijos istorija. Taip pat reikia bendrų daugiašalių mokslinių tyrimų ir švietimo projektų, taip pat infrastruktūros, kuri kurtų pasitikėjimą dialoge tarp istorikų, didaktikų ir istorijos mokytojų iš įvairių Vidurio ir Rytų Europos šalių. Žinių apie "gerosios praktikos pavyzdžius" iš iki šiol vykdytų dvišalių ir daugiašalių iniciatyvų sklaida gali būti naudinga jas įgyvendinant.

Kongreso dalyviai ragina konstruktyviai žvelgti į šiuos naujus iššūkius dar labiau intensyvinant bendradarbiavimą ir ragina tiek Vakarų, tiek Vidurio ir Rytų Europos partnerius mokslo, švietimo politikos ir pilietinės visuomenės srityse sutelkti visus įmanomus išteklius ir remti ilgalaikį bendradarbiavimą daugiašaliuose projektuose. Tik jie gali padėti įveikti susiskaldymą ir padėti kurti bendrą Europos ateitį.

**Apel uczestników kongresu historycznego
„Rethinking Ukraine and Europe:
New Challenges for Historians“**

Wilno, 17.09.2023 r.

Wraz z rosyjską inwazją na Ukrainę w lutym 2014 roku, następnie zaś pełnoskalową wojną Rosji przeciw Ukrainie w 2022 r. stało się jasne, że historiografia i wiedza historyczna nauczana w szkołach, zwłaszcza w krajach Unii Europejskiej, w odniesieniu do dziejów Ukrainy i innych państw Europy Środkowo-Wschodniej wykazują wiele deficytów. Dlatego we współczesnej Europie tak ważne jest prowadzenie otwartego dialogu o historii, aby wyeliminować istniejące luki w wiedzy, aby łączyć, a nie dzielić.

Okres 1989-1991 stanowił przełom w dziejach Europy. Przyniósł odzyskanie niepodległego bytu państwowego narodom żyjącym pod dominacją sowiecką. Zarazem stworzył podstawy do dialogu historyków z różnych regionów Europy, w tym z krajów, które dzieli trudna historia i konflikty z przeszłości. Przykładem tego mogą być wykorzystywane w edukacji uniwersyteckiej publikacje Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie z przełomu XX i XXI wieku, zawierające nowatorskie ujęcia m.in. historii Ukrainy, Białorusi i Polski, godzące narracje narodowe z przedstawieniem wspólnej przeszłości sąsiadujących ze sobą państw. Jako spektakularne przykłady sukcesów w międzynarodowym dialogu podręcznikowym w Europie można wymienić *Joint History Project* (1999-2019), w którym uczestniczyły zarówno państwa UE z Europy Południowo-Wschodniej, jak i kraje z tego regionu ubiegające się o przystąpienie do UE. Innymi przykładami są niemiecko-francuski podręcznik *Histoire/Geschichte* (2006-2011) oraz polsko-niemiecka seria podręcznikowa *Europa. Nasza historia / Europa - Unsere Geschichte* (2012-2020). Dziś stanowią one źródło inspiracji dla innych międzynarodowych projektów edukacyjnych w Europie.

Uczestnicy kongresu historyków „Rethinking Ukraine and Europe: New Challenges for Historians” wzywają do ponownego przemyślenia tego, w jaki sposób prezentować i nauczać dzieje Europy. Naszym celem jest przezwycięzenie podziału Europy, który wciąż istnieje w umysłach większości Europejczyków, w tym polityków, dziennikarzy i intelektualistów. Podział ten opiera się na utożsamianiu rdzenia Europy z Europą Zachodnią i pomijaniu osiągnięć, tradycji i kultury krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Uważamy przy tym, że potrzebna jest wola polityczna wspierająca wysiłki na rzecz trwałego dialogu i poszukiwania porozumienia nie tylko między historykami z Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej, lecz także między historykami w samej Europie Środkowo-Wschodniej. Istotne jest, aby w naszych próbach przedstawiania i nauczania historii prezentować podejście wieloperspektywiczne. Powinno ono uwzględniać oceny tych samych zjawisk, wydarzeń, postaci i procesów historycznych z różnych narodowych punktów widzenia. Istotne jest przy tym, aby dokonać gruntowej dekonstrukcji nowej imperialnej rosyjskiej narracji podręcznikowej oraz kolonialnej retoryki, która dzieje Ukrainy i innych narodów odbudowujących swoją państwowość po upadku Związku Radzieckiego stara się zastąpić historią Rusi Moskiewskiej i Imperium Rosyjskiego. Potrzebne są także wspólne wielostronne projekty badawcze i edukacyjne oraz infrastruktura budująca zaufanie do dialogu historyków, dydaktyków i nauczycieli historii z różnych krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Pomocne w ich realizacji może być upowszechnianie wiedzy o „przykładach najlepszych praktyk” z inicjatyw dwustronnych i wielostronnych, które zostały do tej pory zrealizowane.

Uczestnicy Kongresu wzywają do konstruktywnego podejścia do tych nowych wyzwań poprzez jeszcze większe zintensyfikowanie współpracy oraz apelują do partnerów zarówno z Europy Zachodniej jak i Środkowo-Wschodniej z dziedziny nauki, polityki edukacyjnej i społeczeństwa obywatelskiego o zmobilizowanie wszelkich możliwych zasobów i wspieranie długofalowej współpracy na rzecz projektów wielostronnych. Tylko one mogą pomóc w przezwycięzeniu podziałów i budowaniu wspólnej przyszłości Europy.

Signed by: / Підписали: / Pasirašyta: / Podpisali:

1. Arkusha Olena *Ukraine*
2. Aust Martin *Germany*
3. Balkelis Tomas *Lithuania*
4. Bilobrovets Olga *Ukraine*
5. Blanutsa Andrii *Ukraine*
6. Bozhenko Anastasiia *Ukraine*
7. Bömelburg Hans-Jürgen *Germany*
8. Chernikova Inna *Ukraine*
9. Czerwińska Patrycja *Germany*
10. Frost Robert I. *Great Britain*
11. Horobets Viktor *Ukraine*
12. Hausmann Guido *Germany*
13. Ivashchenko Viktoriia *Ukraine*
14. Jaczyńska Agnieszka *Poland*
15. Kąkolewski Igor *Poland / Germany*
16. Kendzor Petro *Ukraine*
17. Klovas Mindaugas *Lithuania*
18. Koliastruk Olha *Ukraine*
19. Kopczyński Michał *Poland*
20. Krypiakievych Ivan *Ukraine*
21. Kudrjatschenko Andrij *Ukraine*
22. Machulin Leonid *Ukraine*
23. Mitsan Maria
24. Mudryi Marian *Ukraine*
25. Nikzentaitis Alvydas *Lithuania*
26. Ofitsynskyy Roman *Ukraine*
27. Petryshak Bohdana *Ukraine*
28. Pick Dominik, *Poland / Germany*
29. Pick Joanna *Germany*
30. Portnov Andrii *Ukraine / Germany*
31. Ramanava Iryna *Ukraine / Lithuania*
32. Rohdewald Stefan *Germany*
33. Sanojca Karol *Poland*
34. Sereda Ostap *Ukraine*
35. Sereda Viktoriya *Ukraine*
36. Shindo Rikako *Japan*
37. Słapek Dariusz *Poland*
38. Soloschenko Viktoria *Ukraine*
39. Staliūnas Darius *Lithuania*
40. Starchenko Natalia *Ukraine*
41. Struve Kai *Germany*
42. Symonenko Iryna *Ukraine*
43. Syniak Liubov *Ukraine*
44. Teres Natalia *Ukraine*
45. Tsyganenko Liliya *Ukraine*
46. Wiatr Marcin *Germany*
47. Vashchuk Dmytro *Ukraine*
48. Verbytska Polina *Ukraine*
49. Voloshchuk Myroslav *Ukraine*
50. Zakharchenko Yevhen *Ukraine*